

№ 224 – ноември 2012

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Стара Загора е разположена в Югоизточния район и е една от 28-те области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 5 151.1 кв. км или 34.7% от територията на района и 6.4% от територията на страната. Населените места са 206, администрирани в 11 общини, като градовете са 10, а селата – 196. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 333 265 жители или 4.5% от населението на страната. Средната гъстота на населението е 86 души на кв. км., над средната за страната. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 938 207.5 дка и заема 38% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Стара Загора е 15 696, което представлява 4.2% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 938 207.5 дка и е разпределена в 14 974 стопанства. Средната ИЗП на стопанствата в областта е 129.4 дка или 28% над средния размер за страната – 101.3 дка. Броят на стопанствата, които не разполагат с ИЗП, е 722. Най-голям дял на ИЗП в областта се пада на община Стара Загора – около 20.3% от общата ИЗП, следвана от Чирпан с 16.7%, Раднево съответно с 15.9% и Опан с 11.2%. С най-малка ИЗП са общините Гурково и Николаево, съответно с 1.4% и 1.7% от общата ИЗП на областта. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП, са 463 бр. (3%) и обхващат 89% (1 718 663 дка) от общата ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 12 000 бр. или 80% от стопанствата с ИЗП на областта, но обработват само 1% (26 255 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Стара Загора според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)										
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2
Област Стара Загора	15 696	1 938 207.5	129.4	722	12 000	26 254.9	754	10 179.5	1 149	51 664.9	608	131 445.0	463	1 718 663.2
Братя Даскалови	1 650	166 928.2	105.4	66	1 382	2 339.3	41	530.3	86	3 821.3	36	8 153.7	39	152 083.6
Гълъбово	1 746	124 064.5	71.7	16	1 599	2 970.6	24	310.6	56	2 580.8	25	5 001.3	26	113 201.2
Казанлък	1 751	131 094.9	76.1	29	1 317	3 089.5	130	1 695.8	163	7 009.8	70	15 980.7	42	103 319.1
Мъглиж	706	95 264.1	139.5	23	503	966.9	53	715.7	65	2 807.0	35	7 664.3	27	83 110.2
Опан	495	217 220.6	450.7	13	361	903.3	21	292.4	30	1 426.8	34	6 805.2	36	207 792.9
Павел бая	1 414	118 240.6	85.2	27	982	3 731.3	135	1 837.4	136	6 314.0	85	20 600.3	49	85 757.6
Раднево	2 172	308 694.3	143.1	15	1 764	3 629.6	59	849.3	159	7 341.4	103	22 206.7	72	274 667.3
Стара Загора	3 413	393 706.3	123.4	223	2 482	5 444.8	189	2 563.8	281	12 533.4	139	30 364.2	99	342 800.1
Чирпан	1 516	323 643.9	261.4	278	884	1 985.5	81	1 099.7	148	6 699.1	63	11 281.1	62	302 578.5
Гурково	587	26 931.2	47.8	23	523	908.6	10	139.8	15	699.4	12	2 592.4	4	22 591.0
Николаево	246	32 418.9	136.8	9	203	285.5	11	144.7	10	431.9	6	795.1	7	30 761.7

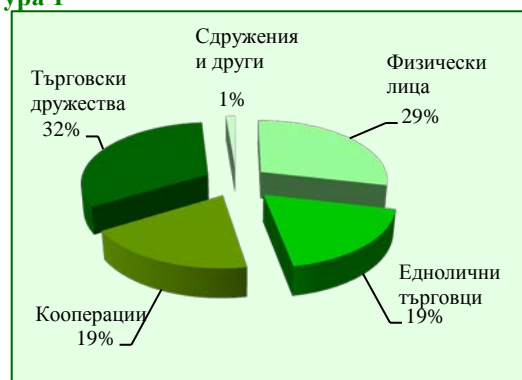
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Стара Загора

Използваната земеделска площ в размер 1 938 207.5 дка е разпределена на 14 974 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Стара Загора. Броят на стопаните, които са физически лица, е 14 521 и обработват 29% от общата ИЗП при средна площ в размер на 38 дка. Търговските дружества са 245 и ползват 32% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е 2 562 дка. Земеделските кооперации в областта са 54 броя със 19% от ИЗП. Средната ИЗП в тези структури е 6 848 дка. 19% от ИЗП се стопанисва от 145 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 2 490 дка. Останалата част от ИЗП се обработва от граждански сдружения и други структури (манастири, училища, институти и др.), като средният размер на земята при тях е 2 868.5 дка. Собствена на стопанствата е 14% от използваната земя, а 86% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

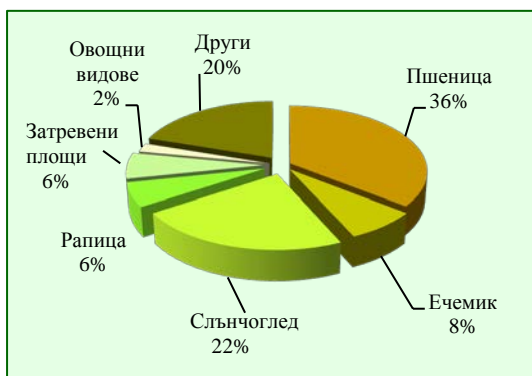
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

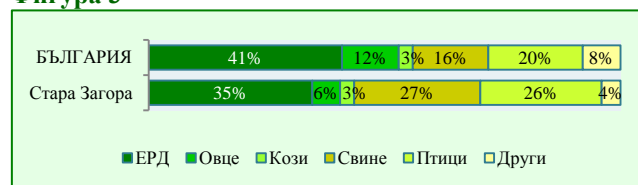
Обработваемата земя в област Стара Загора възлиза на 1 736 625.5 дка, което е 90% от ИЗП на областта и е разпределена в 10 354 земеделски стопанства. Зърнените култури заемат 49% от ИЗП, а техническите 33%. Делът на фуражите култури е 3%. С най-голям дял от зърнено-житните култури е пшеницата – 73%, което е 36% от ИЗП, следват ечемикът с 16% (8% от ИЗП) и царевичата за зърно - 4% (2% от ИЗП). С най-голям относителен дял от техническите култури е слънчогледът – 68% (22% от ИЗП), следват репицата – с 18% (6% от ИЗП) и тютюнът – 2%, като това са 5% от площите с тютюн в страната. Трайните насаждения са 4% от ИЗП, като овощните насаждения заемат 55% от тях и 2% от ИЗП на областта. Преобладаващите овощни видове в областта са орехи (38%), череши (31%) и сливи (11%). Лозята са 31 780 дка, от които 96% винени сортове. Постоянно затревените площи са 6% от ИЗП на областта.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 12 661 стопанства в областта. От тях 34% отглеждат говеда, 33% - овце, 30% – кози, 44% – свине и 70% – птици. В Област Стара Загора се отглеждат 32 752 говеда със среден размер на стадата от 10 глави. Млечните крави са 19 247 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 77% от говедата, 89% от овцете и 99% от козите. В стопанства на търговски дружества и ЕТ се отглеждат 81% от свинете и 73% от птиците. В 1 273 стопанства се отглеждат 25 519 пчелни семейства, като 97% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

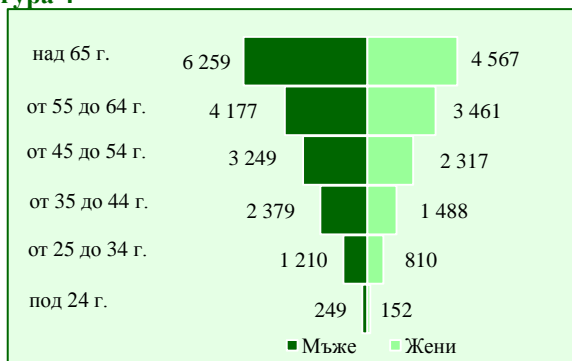

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието, в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 30 318 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 16 174 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 27 260 лица или 90% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 3 058, които формират 10% от заетите и са отработили общо 2 808 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 313.5 хил. човекодни, което представлява 1 351 ГРЕ. Жените са 42% от заетите, а мъжете – 58%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 36% от заетите, а работещите до 34 години са 8%. От 15 696 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 76% са мъже, а 24% са жени. Управителите са отработили общо 8 632 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 6% от тях, а над 64 години са 46%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Стара Загора преобладават специализираните стопанства в отглеждането на тревопасни животни и на свине и птици, и стопанства със смесени култури и животновъдство – съответно 21.8%, 15.6% и 20.0%. Стандартният производствен обем се формира основно от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (40.8%) и в отглеждането на свине и птици (27.9%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Стара Загора

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Стара Загора	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	14 974	1 938 207.5
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	10 354	1 736 625.5
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	2 813	949 379.2
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	1 544	690 418.8
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	763	147 208.3
- в т.ч. ръж	2 848	121 590.5	108	20 330.2
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	1 119	36 158.8
Тютюн	33 457	246 079.9	126	13 408.4
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	526	436 966.8
Рапица	1 927	2 231 852.8	89	115 392.2
Тикви за семки	5 858	174 258.4	23	11 681.7
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	4 190	56 959.5
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	2 366	122 828.8
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	3 921	73 945.7
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	2 312	31 779.9
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	1 900	40 740.2
ябълки	19 138	58 509.8	885	2 643.3
праскови и нектарини	9 369	48 701.7	325	2 443.9
сливи и джанки	16 273	83 745.8	609	4 378.3
череша и вишна	10 702	106 319.8	502	13 260.0
орехи	2 938	62 212.2	422	15 515.4

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Стара Загора	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	3 266	32 752
- в т.ч. крави	86 210	347 291	2 811	20 016
Овце	91 793	1 415 181	2 752	46 154
Кози	84 582	388 866	4 335	20 585
Свине	82 265	670 469	5 544	91 315
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	1 713	9 445
Общо еднокопитни	92 806	112 632	2 835	3 433
Птици	185 455	17 491 187	8 873	1 096 057
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	8 515	221 400
- в т.ч. пилета за угояване	19 457	7 564 578	1 543	387 678
- в т.ч. патици	7 907	1 543 763	223	462 067
Пчелни семейства	23 982	588 694	1 273	25 519

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Стара Загора		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	30 318	27 260	3 058
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	16 174	13 366	2 808

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Стара Загора

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Стара Загора	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	15 696	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	152 674.3	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	1 455	9.3%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	62 260.3	40.8%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	1 544	9.8%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	6 576.3	4.3%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	881	5.6%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	3 315.3	2.2%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	3 423	21.8%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	19 616.3	12.8%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	2 452	15.6%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	42 549.8	27.9%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	512	3.3%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	5 479.9	3.6%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	2 222	14.2%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	3 927.2	2.5%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	3 136	20.0%
СПО (хил. евро)	208 117.7	8 949.2	5.9%		
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	71	0.4%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 15 696 земеделски стопанства с местонахождение в Област Стара Загора, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ва} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Стара Загора работиха 118 анкетьори и 13 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005–2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.